

КОМУНІКАТИВНИЙ ТРЕНІНГ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ ВІЙСЬКОВОЇ ЮСТИЦІЇ

Федоренко Олена Іванівна,

д. пед. н., професор

Петрук Олег Васильович

аспірант

Харківського національного університету

внутрішніх справ

Вступ. Провідною метою соціально-психологічного тренінгу вважають підвищення компетентності у спілкуванні. Але, як показав аналіз літератури з проблем соціально-психологічного тренінгу, пов'язувати його тільки зі спілкуванням можливо, якщо розширити дане поняття. Людина формується і розвивається як особистість – в суспільстві, в процесі спілкування та взаємодії з іншими людьми. Комунікативні здібності людини є і умовою для її розвитку, і результатом цього розвитку. Підвищення компетентності у спілкуванні в широкому розумінні неможливо без зміни комплексу особистісних якостей людини, її соціальних установок, а також її загального ставлення до соціального світу і до себе.

Для підготовки бакалаврів з військової юстиції до професійної діяльності використовували тренінг спілкування, з метою формування комунікативних умінь та навичок підвищення професійної культури і комунікативної компетентності в цілому.

Мета роботи – обґрунтувати доцільність використання комунікативного тренінгу для формування професійної культури майбутніх фахівців з військової юстиції.

Результати і обговорення. Під комунікативною компетентністю Л. Петровська розуміє сукупність навичок та умінь, необхідних для ефективного спілкування [2]. На думку Ю. Ємельянова, комунікативна

компетентність – ситуативна адаптивність і вільне володіння вербальними та невербальними (мовними і немовними) засобами соціальної поведінки [1, с. 11]. Під мірою комунікативної компетентності автор розуміє «ступінь успішності задуманих актів впливу і засобів, що використовуються для створення враження на інших» [1, с. 10]. Має місце точка зору, згідно якої поняття «компетентність» включає знання, уміння, навички, а також способи виконання діяльності (О. Журавльов, Н. Тализіна, Р. Шакуров, О. Щербаков і ін.). А. Реан, Я. Коломинський розглядають рівень компетентності як систему знань у протиставі поняттю професійного рівня, що розуміють як ступінь сформованості умінь і навичок.

У зарубіжній науковій літературі має місце інший підхід до розуміння компетентності (П. Вейл, М. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоурі). Компетентність представляється інтегральним поняттям, у якому можна виділити кілька рівнів:

- компетентність – як здатність до інтеграції знань і навичок і їх використання в умовах вимог зовнішнього середовища, що швидко змінюються;
- концептуальна компетентність;
- компетентність в емоційній сфері, в області сприйняття;
- компетентність в окремих сферах діяльності.

У концепції Дж. Равена [3] компетентність розглядається як сукупність знань, умінь і здібностей, що виявляються в особистісно значущій для суб'єкта діяльності.

Професійна компетентність майбутнього фахівця неможлива без загальної і комунікативної культури, що виражається у комунікативній компетентності особистості. Ряд учених (Г. Андрєєва, О. Бодальов, Г. Ковальов, В. Лабунська, В. Мироненко, Л. Мітіна, С. Рубінштейн та ін.) підкреслюють важливість сформованості комунікативних умінь, що створюють і відбивають психологічну сутність особистості, сприяють розумінню і взаємодії, розкривають внутрішній зміст у зовнішній дії.

Якщо виділити з вище наведених визначень те, що саме характеризує це поняття, то складовими компетентності будуть: здібності, знання та уміння, достатні та адекватні поставленій меті. Опираючись на думку О. Сидоренко [4, с. 60], можна розглядати комунікативну компетентність як сукупність комунікативних здібностей, комунікативних знань і умінь, що адекватні комунікативним завданням і є достатніми для їх рішення.

Комунікативні уміння – володіння способами розв’язання комунікативних задач: слухання, активізації партнера, регуляції емоційного напруження та ін. [4, с. 191]. Виокремлюють велику кількість комунікативних умінь: уміння вступати у контакт; уміння задавати питання; уміння вести «малу розмову»; уміння стимулювати партнера до пояснення його позиції; уміння слухати та розуміти те, що партнер мав на увазі; уміння сприймати і розуміти те, що людина не може виразити; уміння передати людині те, що її почули і зрозуміли; уміння вирівнювати емоційне напруження в бесіді та ін.

Складовим елементом комунікативної компетентності є комунікативні знання – це знання про спілкування, його сутність, види фази, сторони та закономірності розвитку. Вони включають також знання про методи та прийоми спілкування, який вплив вони мають, їх можливості та обмеження; знання про те, які методи є ефективними у спілкуванні з різними людьми в різних ситуаціях. Також сюди можна віднести знання про ступінь сформованості у себе комунікативних умінь та ті методи, які є найбільш ефективними у використанні конкретної людини та які є неефективними.

При підготовці майбутніх фахівців з військової юстиції до спілкування у професійній діяльності використовували такі форми тренінгових занять:

– інтенсивний курс передбачав проведення занять (3-6 годин) щоденно протягом одного тижня в семестр. Інтенсивний тренінг є потужним засобом впливу на особистість, оскільки менше зусиль необхідно витратити на занурення учасників у групову діяльність, зменшується опір і збільшується сприйнятливість «психологічного матеріалу». Але, слід зазначити, що хоча

отримані під час інтенсивного курсу зміни є більш глибокими, учасники можуть бути неготові вийти з ними у колишню дійсність. В результаті зміни можуть стати менш стійкими без подальшого супроводу і закріплення;

– регулярні заняття проводились 1-2 рази на тиждень по 3-4 години на день. Це дозволяє більш систематично і послідовно здійснювати зміни. На початку заняття приділявся час на актуалізацію та коротке обговорення того, що відбувалось на попередньому занятті. Також тренер-викладач повинен дотримуватись наступності та послідовності при проведенні занять.

Висновки. Таким чином, включення соціально-психологічного тренінгу у процес підготовки майбутніх фахівців з військової юстиції до професійної діяльності сприяє формуванню нових комунікативних умінь та навичок і удосконаленню наявних, дозволяє сформувати професійно важливі риси особистості, що в цілому підвищує їх комунікативну та професійну компетентність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Емельянов Ю. Н. Активное социально-психологическое обучение. Ленинград : ЛГУ, 1985. 320 с.
2. Петровская Л. А. Теоретические и методические вопросы социально-психологического тренинга. Москва : МГУ, 1982. 175 с.
3. Равен Дж. Педагогическое тестирование. Проблемы. Заблуждения. Перспективы. М. : Когнито центр, 1999. 420 с.
4. Сидоренко Е. В. Тренинг коммуникативной компетентности в деловом взаимодействии. Санкт-Петербург : Речь, 2004. 206 с.